

Samorząd i jego funkcje

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 3.07.2020].
- Źródło: Agnieszka Pochrzęst-Motyczyńska, *Ratownicy medyczni będą mieć samorząd i 6 dni dodatkowego urlopu*, 10.12.2019, dostępny w internecie: prawo.pl [dostęp 5.06.2020].
- Źródło: *Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej*, dostępny w internecie: web.archive.org

[dostęp 5.06.2020].

- Źródło: *Ustawa z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 5.06.2020].
- Źródło: *Co Polacy sądzą o samorządzie lokalnym?*, 12.06.2018, dostępny w internecie: publicystyka.ngo.pl [dostęp 5.06.2020].

Samorząd i jego funkcje

Pokój w kłodzkim ratuszu.

Źródło: Jacek Halicki, licencja: CC BY-SA 3.0.

Funkcjonowanie samorządu na terenie państwa można uznać za wskaźnik poziomu demokracji w tym kraju. Im więcej form samorządu występuje na terenie państwa, tym wyższy poziom demokratyzacji życia. Obywatele dzięki temu mogą w znacznym stopniu partycypować w życiu politycznym, gospodarczym, społecznym i kulturalnym państwa oraz jego organów, mając świadomość, że wpływają na podejmowane decyzje. Dlatego istotne jest, by od najmłodszych lat przygotowywać dzieci i młodzież do aktywnego uczestnictwa w szeroko rozumianym samorządzie. Każdy z nas jest elementem jakiegoś samorządu. Tylko od nas zależy, czy zaangażujemy się w jego funkcjonowanie, czy też pozwolimy, by inni robili to za nas.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, czym jest samorządność i samorząd.
- Scharakteryzujesz pojęcie samorządu specjalnego.
- Wskażesz rolę samorządu terytorialnego.
- Przeanalizujesz funkcjonowanie samorządu gospodarczego.
- Omówisz funkcje samorządu zawodowego.
- Zdefiniujesz, czym jest samorząd wyznaniowy.

Przeczytaj

Czym jest samorząd?

Pojęcie [samorządu](#) wywodzi się od niemieckiego słowa *Selbstverwaltung*, oznaczającego samodzielny zarząd przez organy władzy nad sprawami, które nie podlegają administracji państwowej. Zarząd ten jest realizowany przez lokalną administrację, będącą elementem decentralizacji władzy w państwie. Administracja lokalna jest wyłaniana w wyborach. Biorą w nich udział mieszkańcy danego obszaru, którzy z mocy prawa są członkami danej społeczności lokalnej – gminy, powiatu lub województwa.

Mieszkańcy danej jednostki samorządowej stanowią o jej funkcjonowaniu, mogą wpływać na sprawy lokalne leżące w kompetencjach danego samorządu. W ten sposób jest realizowana idea [samorządności](#), czyli samodzielnego rozwiązywania problemów przez mieszkańców danej jednostki samorządowej i ponoszenia z tego powodu określonej odpowiedzialności. Samorząd ma osobowość prawną, jego działalność podlega nadzorowi ze strony organów administracji centralnej.

Rodzaje samorządów

Samorząd może przyjmować różne formy, w zależności od potrzeb i sytuacji prawnej. Wyróżniamy kilka sposobów klasyfikowania samorządu:

samorząd terytorialny

Obejmuje osoby zamieszkujące dane terytorium samorządowe, np. gminę, powiat, województwo.

samorząd funkcjonalny (specjalny)

Dotyczy grup związanych wspólną pracą, zawodem lub inną prowadzoną działalnością.

Mnogość instytucji samorządowych w kraju jednoznacznie wskazuje na ich ważną rolę w funkcjonowaniu państwa. Pozwalają one podejmować liczne zadania, których nie byłyby w stanie zrealizować organy administracji państwowej. Idea samorządności umożliwia przeprowadzenie procesu decentralizacji władzy publicznej oraz pozwala obywatelom na swobodną działalność w ich środowisku lokalnym.

Samorząd terytorialny w Polsce

[Samorząd terytorialny](#) w Polsce funkcjonuje od 8 marca 1990 roku, kiedy został utworzony na mocy ustawy na poziomie gminy. Następnie od 1 stycznia 1999 roku, na podstawie Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku, wprowadzony został samorząd na poziomie powiatu i województwa samorządowego. Wiązało się to z reformą podziału terytorialnego państwa, w której 49 małych województw zastąpiono 16 dużymi województwami. Dzięki temu od 1999 roku w Rzeczypospolitej funkcjonuje trójstopniowy model samorządu terytorialnego.

Cechą organów samorządowych w RP jest to, że pochodzą z wyborów, które są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym na terenie danej jednostki samorządowej.

Samorząd terytorialny w Polsce doczekał się nawet swojego święta, które przypada na 27 maja. Obchodzimy wtedy Dzień Samorządu Terytorialnego.

Samorząd funkcjonalny (specjalny)

Samorząd specjalny, zwany też samorządem nieterytorialnym, łączy osoby wykonujące określony zawód. Może występować w różnych odmianach, w zależności od potrzeb i sytuacji w państwie. Ma często charakter przymusowy, a przynależność do niego jest konieczna, by zajmować się określoną profesją. Dotyczy to szczególnie zawodów zaufania publicznego – lekarzy, prawników, sędziów. Znaczenie samorządu specjalnego jest duże, wpływa on na poziom rozwoju gospodarczego kraju, jego decentralizację. Świadczy o poziomie demokratyzacji struktur państwa i umożliwia obywatelom szeroką partycypację w życiu społecznym i politycznym. Osobną formę

samorządu specjalnego tworzą uczniowie i studenci, którzy mają własny samorząd szkolny i studencki.

Samorząd zawodowy

Logo Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych w Łomży.

Źródło: OIPIP w Łomży, licencja: CC BY-SA 3.0.

Obejmuje te zawody, które wymagają określonych kompetencji oraz wykształcenia. Mowa o zawodach o dużym znaczeniu społecznym – lekarzy, pielęgniarek, prawników, adwokatów. Funkcjonuje on na podstawie zapisów Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku. Dzięki temu istnieje ograniczenie wolności wykonywania tych profesji oraz związanej z nimi działalności gospodarczej. Każdy przedstawiciel zawodu o dużym znaczeniu społecznym, aby mieć prawo wykonywania zawodu, musi być członkiem określonego [samorządu zawodowego](#). Taki samorząd odpowiada

za szkolenie i doskonalenie zawodowe swoich członków oraz ich ochronę prawną i socjalną.

Funkcje samorządu zawodowego:

- jest formą decentralizacji administracji publicznej;
- reprezentuje osoby wykonujące zawód zaufania publicznego;
- kontroluje, czy ten zawód jest należycie wykonywany w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.

Zastanów się, jakie cele może realizować Naczelna Izba Pielęgniarek i Położnych?

Zawody zaufania publicznego

Utworzenie samorządu zawodowego wynika z funkcjonowania w prawie polskim pojęcia *zawodu zaufania publicznego*.

” *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*

Art. 17.

1. W drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.

Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 3.07.2020 r.].

Osoby wykonujące zawody zaufania publicznego bardzo często mają dostęp do informacji o życiu osobistym innych ludzi. Dlatego są one zobowiązane do wykorzystywania tej wiedzy jedynie w celu świadczenia określonej usługi. Przedstawiciele zawodów zaufania publicznego obowiązują kodeks etyki zawodowej oraz obowiązek złożenia ślubowania, ponadto muszą oni uzyskać określone wykształcenie.

Samorząd gospodarczy

Reprezentuje osoby, które są połączone wspólnotą interesów gospodarczych z powodu prowadzenia określonej działalności gospodarczej, np. w przemyśle, rolnictwie, handlu, rzemiośle. Jest to jedna z form samorządu korporacyjnego, w którym najważniejszą rolę odgrywa substrat osobowy. Jest on

Logo Powszechnego Samorządu
Gospodarczego Małych i Średnich
Przedsiębiorstw, organizacji, która dąży do

powołany dla realizowania określonych zadań, przy czym członkostwo w takim samorządzie jest dobrowolne. Zadaniem

samorządu gospodarczego jest reprezentowanie interesów jego członków wobec władz, współuczestniczenie w procesie tworzenia nowego prawa gospodarczego, dbanie o wysoką jakość i rzetelność prowadzonej działalności gospodarczej. Dzieli się on na samorząd przemysłowo-handlowy, samorząd rolniczy, samorząd rzemieślniczy. Funkcjonują też organizacje samorządu przedsiębiorców oraz organizacje samorządu pracodawców.

przywrócenia samorządu gospodarczego w Polsce.

Źródło: psg-msg.pl, licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Samorząd wyznaniowy

Jest to samorząd tworzony przez wyznawców danej religii. Po 1997 roku w Polsce został ponownie odtworzony samorząd wyznaniowy gmin żydowskich. Tym samym powstał Związek Wyznaniowy Gmin Żydowskich w RP, który skupia wyznawców judaizmu. Związek zajmuje się organizowaniem życia religijnego oraz społecznego swoich członków. Opiekuje się synagogami i domami modlitw oraz kirkutami żydowskimi.

Samorząd narodowościowy

Są to organizacje skupiające w swoich szeregach osoby o określonym pochodzeniu narodowym. Ich zadaniem jest promowanie kultury, języka, historii danej narodowości w celu jak najlepszego funkcjonowania w ramach Rzeczypospolitej Polskiej.

Przykładem takiego samorządu jest działający od 2000 roku Związek Romów Polskich, który skupia ludność romską oraz działa na jej rzecz.

Samorząd studencki (akademicki)

Funkcjonowanie samorządu studenckiego w Polsce opiera się na zapisach ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W myśl tej ustawy samorząd studencki tworzą wszyscy

studiujący na danej uczelni. Dzieli się on na samorząd uczelniany i wydziałowy. Samorząd studencki ma bardzo szerokie uprawnienia. Studenci w nim zrzeszeni mogą wpływać na program i regulamin studiów, mają władzę uchwałodawczą, ponieważ zasiadają w senacie danej uczelni, oraz uczestniczą w podziale środków pieniężnych uczelni przeznaczonych na pomoc materialną dla studentów.

Logo Samorządu Studenckiego Politechniki Wrocławskiej.

Źródło: Samorząd Studencki PWr, licencja: CC BY-SA 3.0.

Zwróć uwagę, do czego nawiązuje logotyp Samorządu Studenckiego Politechniki Wrocławskiej.

Samorząd uczniowski

Ważną formą samorządu jest samorząd uczniowski, który skupia uczniów danej placówki w celu współuczestnictwa w życiu szkoły i realizacji określonych zadań. Do samorządu szkolnego należą wszyscy uczniowie szkoły, bez względu na to, czy się angażują w jego działalność.

Organem reprezentującym samorząd szkolny jest rada samorządu szkolnego wybierana przez uczniów szkoły. Stanowi ona jeden z organów szkoły, który odpowiada za realizowanie jej zadań. Samorząd reprezentuje interesy uczniów wobec innych organów szkoły, którymi są dyrektor szkoły, rada pedagogiczna, rada szkoły lub rada rodziców. Rada szkoły jest organem fakultatywnym i o jej powstaniu decyduje organ prowadzący.

Samorząd uczniowski współuczestniczy w tworzeniu dokumentów szkolnych i podejmowaniu decyzji, np. o przyznaniu uczniowi stypendium lub o jego skreśleniu z listy uczniów.

Uczestnictwo w samorządzie uczniowskim jest szkołą samorządności dla przyszłych obywateli, dlatego szczególnie ważne jest angażowanie wszystkich uczniów w jego aktywne funkcjonowanie.

Jak ty angażujesz się w działalność samorządu uczniowskiego w twojej szkole? Czy w pełni korzystasz z praw, jakie ci przysługują?

Słownik

samorząd

ustalony przez prawo zakres kompetencji, jakie są przyznawane danej społeczności w celu podejmowania decyzji jej dotyczących, reprezentowania jej interesów przed organami państwa oraz realizowania zadań zawartych w ustawach lub innych aktach prawnych

samorządność

samodzielne kierowanie i decydowanie o swojej działalności przez ludzi, grupy społeczne; podstawa działalności szeroko rozumianego samorządu

samorząd terytorialny

jeden z typów samorządu obejmujący swoim oddziaływaniem mieszkańców danej jednostki podstawowego podziału kraju, np. gminy, powiatu, województwa

samorząd funkcjonalny (specjalny)

odmiana samorządu, której podstawą istnienia jest np. wykonywany zawód, pełniona funkcja czy inna forma działalności społecznej

samorząd zawodowy

organizacja skupiająca osoby wykonujące określony zawód zaufania publicznego, np. prawników, lekarzy; odpowiada m.in. za aspekt etyczny wykonywanego

Mapa myśli

Polecenie 1

Uzupełnij mapę myśli o przykłady konkretnych samorządów.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Przedstaw, co wpływa na skuteczność działania samorządu.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenie.

” *Co Polacy sądzą o samorządzie lokalnym?*

Polacy w przeważającej większości są zwolennikami decentralizacji. Za utrzymaniem obecnego podziału władzy między rządem a samorządem jest 35% badanych, za zwiększeniem roli samorządów opowiada się 47% (w tym 30% raczej, a 17% zdecydowanie). Tylko 8% badanych opowiedziało się za ograniczeniem uprawnień władz samorządowych.

Źródło: *Co Polacy sądzą o samorządzie lokalnym?*, 12.06.2018 r., dostępny w internecie: publicystyka.ngo.pl [dostęp 5.06.2020 r.].

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Co Polacy sądzą o samorządzie lokalnym?

60% Polaków uważa, że ma wpływ na sprawy gminy, podczas gdy na sprawy kraju – tylko 40%. Za wzmocnieniem roli samorządów opowiada się 47% badanych, a tylko 8% to zwolennicy centralizacji. Dla 32% wybory samorządowe są ważniejsze niż parlamentarne. Z 40% do 22% spadł odsetek osób, które uważają, że władze lokalne nie muszą być demokratycznie wybrane, jeśli tylko skutecznie dbają o potrzeby mieszkańców. (...)

Wybory

W ciągu ostatnich czterech lat znacząco zwiększył się odsetek Polaków przywiązanych do idei demokracji lokalnej. Jesienią 2014 r. niemal 40% badanych było gotowych zaakceptować stwierdzenie, że „władze lokalne nie muszą być wybierane przez mieszkańców, jeśli tylko zapewni się im dobrej jakości usługi publiczne” (dodatkowe 10% badanych udzieliło odpowiedzi „trudno powiedzieć”). Na początku 2018 r. z tym stwierdzeniem zgodziło się tylko 25% badanych, a do 66% wzrósł odsetek osób sprzeciwiających się pomysłowi, by władze lokalne nie pochodziły z wyborów.

Dla 32% badanych wybory samorządowe są ważniejsze niż parlamentarne. Na początku 2018 r. odsetek osób zapowiadających swój udział w wyborach lokalnych był rekordowo wysoki – 80%. W prognozach frekwencji trzeba wziąć poprawkę na znane w badaniach społecznych zjawisko nieszczerych deklaracji uczestnictwa wyborczego (respondenci są skłonni do przyjmowania

wzorca aktywnego obywatela, którego powinnością jest głosowanie).
Niemniej, w porównaniu z historycznymi pomiarami, jest to rekordowy
poziom deklarowanego uczestnictwa wyborczego.

Źródło: *Co Polacy sądzą o samorządzie lokalnym?*, 12.06.2018 r., dostępny w internecie: publicystyka.ngo.pl [dostęp 5.06.2020 r.].

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Ustawa określa stosunki między Państwem a gminami wyznaniowymi żydowskimi w Rzeczypospolitej Polskiej, zwanymi dalej „gminami żydowskimi”, oraz ich sytuację prawną i majątkową.

2. W sprawach odnoszących się do gmin żydowskich, nie uregulowanych w ustawie, stosuje się powszechnie obowiązujące przepisy prawa.

3. Wszelkie zmiany ustawy wymagają uprzedniej opinii zarządu Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich.

Art. 2. 1. Gminy żydowskie zrzeszają pełnoletnie osoby wyznania mojżeszowego, posiadające obywatelstwo polskie, zamieszkałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Gminy żydowskie tworzą Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej, zwany dalej „Związkiem Gmin”.

Art. 3. 1. Gminy żydowskie swobodnie wykonują zasady wyznania mojżeszowego oraz zarządzają swoimi sprawami.

2. Gminy żydowskie rządzą się w swoich sprawach własnym prawem wewnętrznym, określającym w szczególności organizację gmin żydowskich, uchwalanym przez walne zebranie Związku Gmin w porozumieniu z Radą Religijną Związku Gmin.

Art. 4. Gminy żydowskie oraz Związek Gmin są niezależne organizacyjnie od jakiejkolwiek zagranicznej władzy religijnej i świeckiej.

Źródło: Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej, dostępny w internecie: web.archive.org [dostęp 5.06.2020 r.].

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj ćwiczenie.

” Ustawa z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych

Art. 1. Przedsiębiorcy mogą zrzeszać się w izby gospodarcze działające na podstawie niniejszej ustawy i statutów.

Art. 2. Izba gospodarcza jest organizacją samorządu gospodarczego, reprezentującą interesy gospodarcze zrzeszonych w niej przedsiębiorców, w szczególności wobec organów władzy publicznej.

Art. 3. Izby gospodarcze kształtują i upowszechniają zasady etyki w działalności gospodarczej, w szczególności opracowują i doskonalą normy rzetelnego postępowania w obrocie gospodarczym.

Art. 4. 1. Izba gospodarcza jest uprawniona do wyrażania opinii o projektach rozwiązań odnoszących się do funkcjonowania gospodarki oraz może uczestniczyć, na zasadach określonych w odrębnych przepisach, w przygotowywaniu projektów aktów prawnych w tym zakresie.

2. Izba gospodarcza może dokonywać ocen wdrażania i funkcjonowania przepisów prawnych dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej.

Źródło: *Ustawa z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 5.06.2020 r.].

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

” Agnieszka Pochręst-Motyczyńska

Ratownicy medyczni będą mieć samorząd i 6 dni dodatkowego urlopu

Ratownicy medyczni będą zawodem zaufania publicznego i otrzymają samorząd. Będzie także obowiązek prowadzenia rejestru ratowników w systemie teleinformatycznym. Ratownicy będą mogli liczyć również na 6-dniowy płatny urlop szkoleniowy. Jego wprowadzenie może kosztować pracodawców blisko 14 mln złotych rocznie.

Takie zmiany przewiduje projekt ustawy o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych, który właśnie trafił do konsultacji publicznych. Projekt już raz trafił do konsultacji pod koniec września 2019 r., ale wtedy kończyła się kadencja parlamentu i było wiadomo, że nie uda się go procedować. W poniedziałek resort zdrowia po raz drugi przekazał projekt do konsultacji. (...)

Projektowane przepisy tworzą podstawę do uznania zawodu ratownika medycznego za zawód zaufania publicznego w rozumieniu art. 17 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Projekt przewiduje także przepisy regulujące w sposób kompleksowy wykonywanie zawodu ratownika medycznego, utworzenie ram prawnych dla działania samorządu ratowników medycznych oraz zasad odpowiedzialności zawodowej ratowników medycznych.

Źródło: Agnieszka Pochręst-Motyczyńska, *Ratownicy medyczni będą mieć samorząd i 6 dni dodatkowego urlopu*, 10.12.2019 r., dostępny w internecie: prawo.pl [dostęp 5.06.2020 r.].

Dla nauczyciela

Autor: Jarosław Dyrda

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Samorząd i jego formy

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

7) przedstawia zakres działania poszczególnych poziomów samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo) w Rzeczypospolitej Polskiej, z uwzględnieniem struktury głównych kierunków wydatków budżetowych na te działania oraz źródeł ich finansowania;

8) przedstawia organy stanowiące i wykonawcze samorządu terytorialnego na poziomie gminy i miasta na prawach powiatu oraz powiatu i województwa w Rzeczypospolitej Polskiej; charakteryzuje kompetencje tych organów i zależności między nimi.

Zakres rozszerzony

VIII. Modele sprawowania władzy.

Uczeń:

17) wyjaśnia, jaki model władzy lokalnej i regionalnej funkcjonuje w Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia uprawnienia nadzorcze premiera, wojewody i regionalnych izb obrachunkowych wobec organów samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia definicję samorządności i samorządu;
- definiuje pojęcie samorządu specjalnego;
- wskazuje rolę samorządu terytorialnego;
- przedstawia funkcjonowanie samorządu gospodarczego;
- omawia funkcje samorządu zawodowego;
- definiuje samorząd wyznaniowy.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- lekcja odwrócona;
- burza mózgów;
- dyskusja;
- rozmowa nauczająca.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

1. Zajęcia przeprowadzone metodą kształcenia wyprzedzającego. Uczniowie otrzymują zadanie zapoznania się z pojęciem samorządu i jego rodzajami. Podział klasy na osiem grup:

- grupa I – samorząd terytorialny w Polsce;
- grupa II – samorząd funkcjonalny (specjalny);
- grupa III – samorząd zawodowy;
- grupa IV – samorząd gospodarczy;
- grupa V – samorząd wyznaniowy;
- grupa VI – samorząd narodowościowy;
- grupa VII – samorząd studencki;
- grupa VIII – samorząd uczniowski.

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.
2. Wprowadzenie do tematu: samorząd i jego formy.

Faza realizacyjna

1. Czym jest samorząd – burza mózgów – klasa próbuje odpowiedzieć na pytanie, co oznaczają pojęcia *samorząd* i *samorządność*. Propozycje uczniów są zapisywane na tablicy.
2. Następnie klasa redaguje definicję samorządu i dokonuje jego podziału według zadań otrzymanych na poprzedniej lekcji.
3. Każda z ośmiu grup po kolei prezentuje swoje opracowania na temat danego typu samorządu, dokonując jego charakterystyki:
  - grupa I – samorząd terytorialny w Polsce;
  - grupa II – samorząd funkcjonalny (specjalny);
  - grupa III – samorząd zawodowy;
  - grupa IV – samorząd gospodarczy;
  - grupa V – samorząd wyznaniowy;
  - grupa VI – samorząd narodowościowy;
  - grupa VII – samorząd studencki;
  - grupa VIII – samorząd uczniowski.

Każda grupa redaguje krótki zapis do zeszytu w formie notatki z lekcji.

4. Po zakończeniu prezentacji uczniowski zespół klasowy przystępuje do pracy z mapą myśli poświęconą formom samorządu. Uczniowie dokonują jej analizy i uzupełnienia brakujących zapisów. Dyskusja na temat samorządu i jego form. Wykonanie ćwiczenia dołączonego do mapy myśli.
5. Rozmowa nauczająca o zawodach zaufania publicznego w Polsce przeprowadzona przez nauczyciela. Ustalenie, jakie są zawody zaufania publicznego i co się z tym wiąże.

Faza podsumowująca

1. Podsumowanie tematu poświęconego samorządowi i jego formom.
2. Wykonanie ćwiczeń 1-5 z modułu „Sprawdź się”.

Praca domowa:

Dokończ ćwiczenia 5-8 z modułu „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Paweł Antkowiak, *Samorząd zawodowy w Polsce*, Warszawa 2012.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, *ABC Samorządu terytorialnego. Poradnik nie tylko dla radnych*, wsb.edu.pl.

Biuro Analiz i Dokumentacji, *Zawody zaufania publicznego, zawody regulowane oraz wolne zawody. Geneza, funkcjonowanie i aktualne problemy*, senat.gov.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Mapę myśli można wykorzystać jako materiał powtórzeniowy lub jako bazę do wykonania prezentacji multimedialnej o wybranym rodzaju samorządu.